

2.Щодо напрямів підвищення ефективності використання основних засобів виробництва / В.С. Шебанін, В.В. Лагодієнко // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2002. – Вип. 51. – С. 56-57.

3.Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку / За ред. П.Т. Саблука та ін. – К. : ІАЕ УААН, 2010. – 435 с.

4. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/449/>.

5. Сільське господарство України за 2012 рік: стат. зб. – К.: Держкомстат України, 2013. – 52 с.

6. Звіт про науково-дослідну роботу «Методологія аналізу, оцінки та відтворення основного капіталу, формування інфраструктури матеріальних і нематеріальних ресурсів». – К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2012 р. – С. 78

7. Наявність сільськогосподарської техніки та енергетичних потужностей у сільському господарстві у 2011 році: стат. бюлетень. – К. Держкомстат України, 2012 – 386 с.

8. Організаційно-економічна модернізація аграрної сфери: наукова доповідь / за заг. ред. акад. НААН П.Т. Саблука. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – С. 113-114.

УДК 334.754:330.341.1

Кавтиш О.П.,
к.е.н., доц. кафедри економіки і підприємництва
Національний технічний університет України «КПІ»

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Закономірно і об'єктивно сучасна економічна система перетворилась на складну відкриту і динамічну у своєму розвитку техноструктуру, основу якої давно становлять не традиційні ресурси, а знання, інформація, техніка і технологія. Вони – той головний ресурс, який забезпечує трансформацію всієї економіки у напрямку до формування постіндустріального суспільства. Ці якісні нові технологічні принципи функціонування наповнили новим змістом усі сфери суспільної життєдіяльності. Проте, найголовніше полягає у тому, що за своєю природою складові сучасного знанневого (технологічного, інноваційного) суспільства потребують концентрації зусиль усіх суб'єктів господарювання не лише у сфері їх використання, а й активного формування, забезпечення їх внутрішньої відкритості і соціальної мобільності. І головна роль у даних процесах належить корпоративному бізнесу, оскільки він є тією частиною економічної системи, що, по-перше, за своєю суттю є інноваційною структурою; і, по-друге, здатна досить самодостатньо забезпечувати подальший науково-технологічний прогрес суспільства, активізуючи у даному напрямку усіх господарюючих суб'єктів.

У прагненні захопити важелі економічної та ринкової влади, корпорації змушені швидко реагувати на зміни споживчого попиту і вимоги соціально-економічної реальності, де конкуренція відбувається між наукомісткими високотехнологічними виробництвами. І тому вони стають такими, орієнтуючи та концентруючи всі свої зусилля на «виживання» в умовах інноваційної конкуренції.

Особливої актуальності питання активізації інноваційної діяльності суб'єктів корпоративного сектору набуває в умовах посилення глобалізаційних зв'язків та виходу інновацій за суто національні кордони. Корпорації активно пристосовуються до таких процесів і, по суті, стають головними суб'єктами їх реалізації, формуючи поле конкурентних переваг як для себе, так і для своїх країн.

Саме тому країни, які сформували потужний корпоративний сектор і створили стимули для його інноваційної діяльності, сьогодні виступають найактивнішими та економічно сильнішими суб'єктами світових ринків, провідниками інноваційних процесів, диктуючи умови менш розвиненим економікам. Ті ж, що не спромоглись забезпечити належні умови трансформації власності до корпоративної форми та не провадили комплексних інноваційних реформ, залишаються на узбіччі глобальних інноваційних (і загальноекономічних) процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи вивчення сутності інновацій, їх ролі у сучасних економічних системах досліджуються у працях М.Д. Кондратьєва, Б. Лундвалла, М. Портера, М.І. Туган-Барановського, І. Фішера, І. Шумпетера. Проблематика інноваційної діяльності та її активізації у структурі національного господарства, зокрема, шляхом підвищення ролі у цих процесах корпоративного бізнесу, розглядається у роботах О.І. Амоші, Ю.М. Бажала,

А.С. Гальчинського, А.М. Поручника, В.С. Савчука, Л.І. Федулової, Н.І. Чухрай, В.М. Троянова, В.О. Сизоненка, О.Б. Бутнік-Сіверського, С.В. Захаріна, М.Е. Прохорової та ін. Їх роботи представляють собою системні дослідження щодо пошуку шляхів проведення комплексних соціально-економічних реформ на основі активізації інноваційної діяльності потужних корпоративних суб'єктів національного господарства як основи забезпечення довгострокового розвитку і провідних конкурентних позицій на світових ринках. У той же час, варто говорити про те, що низка проблем, пов'язаних з розкриттям досліджуваного питання, все ще залишається не зовсім розкритими, що визначає необхідність подальшого теоретико-методичного їх переосмислення і пошуку практичних шляхів подолання.

Постановка завдання. Метою статті є проведення аналізу показників інноваційної активності вітчизняного корпоративного сектору, діагностування проблем та визначення напрямів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчать статистичні дані, в Україні сформовано значний корпоративний сектор, що представлений приватними, державними, змішаними компаніями від найпростішої форми у вигляді акціонерних товариств до потужних інтегрованих корпоративних структур [1; 2]. Такі показники цілком відповідають світовим тенденціям формування корпорацій і мегакорпорацій, посиленням інтеграційних зв'язків та поглибленням корпоративної концентрації. Проте, варто констатувати, що вітчизняні корпорації не виконують низки важливих функцій, притаманних даній формі організації бізнесу, у т.ч. і щодо активізації інноваційних процесів, формування корпоративного ядра національної інноваційної системи.

Зокрема, хоча переважна більшість інновацій концентрується у об'єднаннях підприємств, кількість яких постійно зростає, проте статистика свідчить про щорічне скорочення власне кількості інноваційно активних підприємств та їх об'єднань як у промисловості, так і у сфері послуг: з 18% у 2000 році до 17,4% у 2012 році [3; 4]. Так, у промисловому секторі сконцентровано значну кількість корпоративних утворень («Інтерпайп», «Норд», «ІСД», «Дарниця», «Славутич», «Оболонь», «Мотор Січ», «Новокраматорський машинобудівний завод», «Стірол» та ін.) [3], проте питома вага промислових підприємств, які впроваджували інновації скоротилась з 14,8% (2000 рік) до 12,8% (2011 рік), в той час як у 1996 і 1998 роках їх кількість складала 26 і 23% відповідно [1; 4]. Подібна ситуація характерна і для сфери послуг, а також аналізу показників інноваційно активних підприємств та їх об'єднань у галузевому і регіональному розрізах (див. дані [3; 4]).

Аналіз інноваційної активності за джерелами фінансування інновацій є, на наш погляд, ще більш показовим, оскільки тут практично протягом усього існування незалежної національної економіки спостерігаються значні розбіжності у обсягах джерел фінансування (рис. 1), зокрема: обсяг власних коштів підприємств залучених у інновації у середньому за останні дванадцять років складає 77%; бюджетних – 1,8%; іноземних інвесторів – 7,8%; з інших джерел – близько 21,2% [3].

Переважна кількість інновацій за рахунок самофінансування здійснена корпоративними структурами, що єдині на сьогоднішній день здатні вкладати до третини своїх коштів у інновації. Частково такі показники інвестиційної активності інновацій є виправданими і іноземною практикою, де науковий бюджет корпорацій може становити до 50 % усіх витрат. Проте тут і державне фінансування постійно зростає [5] та характерною тенденцією стає спільне фінансування соціально та економічно стратегічних (необхідних та виправданих) інноваційних проектів.

В Україні ж, деякі галузі, в які держава вкладає значні інвестиції, мають все ще одні з найгірших інноваційних показників. Наприклад, з коштів державного бюджету на виробництво і розподілення електроенергії, газу і води держава протягом 2008-2010 років надала на підтримку інноваційної активності 32,7% коштів (серед підприємств з технологічними інноваціями – це найбільший показник), а інноваційна активність для даного виду діяльності склала лише 1,9% [5; 7]. І тут мова йде навіть не про радикальні інновації, а про відповідний соціальний та екологічний ефект запровадження окремих нововведень або оновлення основних засобів, який за останні роки так і не був отриманий.

Хоча останніми роками зростає і роль іноземного інвестування у інновації, проте встановлено [6], що іноземні інвестори мало зацікавлені у розвитку конкурентоспроможних технологій на національному ринку. Переважну більшість своїх інвестицій вони спрямовують на акції великих підприємств енергетичної, машинобудівної, будівельної та переробної промисловості, а не у сфері, орієнтовані на високі технології, що ще більше деформує структуру інноваційної активності.

Це підтверджує також аналіз вітчизняних статистичних даних, за якими відчувається перебік інвестицій лише у окремі галузі. Зокрема, якщо проаналізувати інноваційну ефективність інвестицій у суттєво корпоративізованих галузях (машинобудування, нафтопереробка, металургія, хімічна промисловість), то варто відзначити, що не спостерігається інтенсифікації такої активності у інших сегментах промисловості, де також представлений корпоративний бізнес і суттєвими є джерела корпоративних коштів, закордонних інвестицій та державного фінансування.

Деякі дослідники вбачають у такому розподілі фінансових коштів тіньові схеми, які склались у результаті недобросовісного лобювання окремими корпоративно-олігархічними кланами власних інтересів у владі, оскільки законодавство України орієнтує на переважне фінансування інновацій для

малого та середнього бізнесу або ж формування інноваційних об'єднань за відповідними пріоритетами інноваційної діяльності з наданням преференцій.

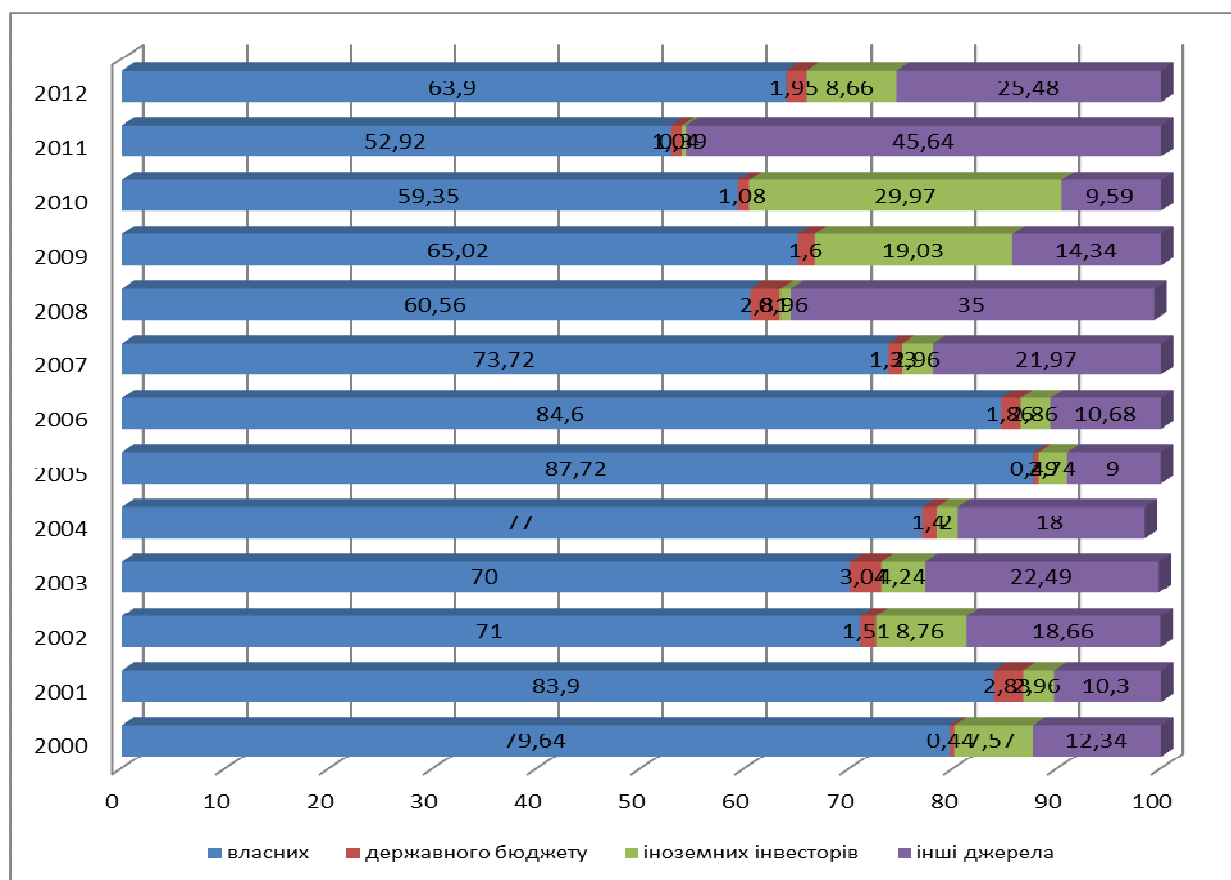

Рис. 1. Динаміка обсягів джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України, у %, 2000-2012 рр.

Джерело: побудовано на основі [3]

Загалом частка виконаних НДДКР у ВВП в структурі національного господарства постійно скорочується: з 1,16% у 2000 році вона зменшилася до 0,79 у 2011 році. Витрати ж на НДДКР у розвинених країнах становлять у % від ВВП значно більшу суму: Ізраїль – 4,7; Японія – 1,0-4,7; США – 2,7-2,8; Тайвань – 2,3; країни ЄС – 1,9 [8, с. 149].

Тут можна погодитись з думкою Федулової Л. про неінноваційний характер державної політики, що, насамперед, виражається в недостатньому обсязі фінансування наукової й інноваційної сфери, у той час як більшість підприємств постійно перебуває у стані необхідності жорсткої оптимізації витрат, і тому «передусім заощаджують на розвитку, відкладаючи на невизначене майбутнє інноваційні проекти, видатки на НДДКР і технологічну модернізацію» [9, с. 91]. Мова йде не лише про відсутність фінансової підтримки, а і реальних стимулів для здійснення інноваційної діяльності.

Аналіз інноваційної активності корпоративного сектору у загальній структурі діяльності інноваційно активних підприємств доцільно, на наш погляд, також здійснювати у розрізі типів інновації, джерел інформації щодо інновацій та пріоритетів здійснення такої діяльності, які ще більше вказують на інноваційну орієнтацію національних компаній.

Серед основних типів інноваційної діяльності вітчизняних фірм провідне місце було відведено маркетинговим та організаційним інноваціям (11,2%), продуктивним і процесовим (4,2%). Серед технологічних інновацій більшість великих корпоративних підприємств віддала перевагу придбанню машин, обладнання та програмного забезпечення (81,2%) як у промисловості, так і у сфері послуг. Позитивним можна назвати й той факт, що значна кількість як великих, так і малих та середніх підприємств серед основних напрямів інноваційної діяльності вказала навчання і підготовку кадрів (38,9, 23,8 та 26,2% відповідно), а також реалізацію зовнішніх та внутрішніх НДР з переважанням останніх [3]. Проте, дослідження щодо діяльності вітчизняних ТНК (зокрема, «SCM», «Приват», «Інтерпайп») у порівнянні з іноземними («Exxon Mobil», «Walmart Stores», «Sinopec Group») показали [10], що відсоток дотацій у розвиток «людського потенціалу» компаній в Україні становить лише 0,14-0,39% від чистого доходу, в той час як за кордоном – 0,94-1,3%.

У той же час, якщо врахувати, що одним з результатів комерційних НДР є патенти та ліцензії, то для України характерні низькі показники патентно-ліцензійної діяльності. У розвинених країнах світу за

даними [11, с. 145] частка корпоративного патентування в загальнонаціональному протягом останнього півстоліття має тенденцію до активного зростання. Так, частка корпоративного патентування у США складає близько 80% від загальної кількості виданих патентів. Загалом тут витрати корпорацій на НДДКР фактично повністю трансформуються в патенти, а ті, у свою чергу, є основою генерації нових інновацій шляхом використання відповідних інноваційних стратегій. У країнах ЄС обсяги нематеріальних активів також сягають 50-80% балансової вартості підприємств та організацій. Тобто, у іноземних корпораціях чітко прослідковується усвідомлення ширини і глибини тих конкурентних переваг, які забезпечуються в результаті формування портфелю об'єктів промислової власності і регулювання їх обсягів та руху [11]. В Україні ж обсяги нематеріальних активів не перевищують 1,5% вартості основних засобів компаній [12].

Загалом, як свідчать дані [13, с. 6-7] вітчизняні компанії дедалі більше залежать від інноваційних запозичень з-за кордону. За вісім років майже 40% загального обсягу нових технологій, необхідних для модернізації вітчизняної промисловості, було придбано за межами України, з них 29% усіх патентів і ліцензій, 10,6% результатів досліджень і розробок, 52% нових технологій, ноу-хау, 42,8% устаткування. Майже п'ята частина наукового потенціалу України працює на іноземні замовлення (2005 р. – 24,4%, 2006 р. – 19,4%, 2007 р. – 15,9%) .

Якщо проаналізувати цілі інноваційної діяльності вітчизняних компаній, то спостерігається чітка орієнтація на підвищення якості продукції (40,8%), розширення товарного асортименту (40,1%) і утримання чи розширення ринкової ніші (37,9%). Проте екологічність, гнучкість (адаптивність бізнесу за рахунок інновацій), скорочення часу на проходження етапів інноваційного процесу та мінімізація витрат [3] – це цілі, які все ще займають досить малу нішу. Це може свідчити про деяку непродуманість корпоративних інноваційних стратегій і програм, оскільки останні – це основа реалізації вказаних провідних завдань.

На наш погляд, найбільш показовими даними щодо існування проблем активізації інноваційної активності, забезпечення її інтегративності з позицій вітчизняного корпоративного бізнесу і загалом усіх суб'єктів інноваційного процесу можна прослідкувати за показником джерел інформації про інновації та рівнем інтеграції інноваційної складової діяльності. Переважна більшість як великих корпоративних компаній, так і середнього та малого бізнесу отримує інформацію у межах підприємств (груп підприємств), постачальників, клієнтів. Різко скорочується при цьому відсоток тих, які отримують інноваційні ідеї за рахунок консультацій, ярмарок і виставок, співпраці з НДІ, асоціацій, університетів чи з науковою періодикою. Це свідчить про відсутність тісних інтеграційних зв'язків та нерозвиненість як інституційного середовища, так і інфраструктури інноваційного ринку.

У той час як за кордоном значна частина наукового потенціалу галузевої і корпоративної науки, пов'язаної з комерціалізацією результатів наукових досліджень, працює в межах великих корпоративних структур. Останні є замовниками значної частини НДР, формуючи, таким чином, ринок для частини наукового та конструкторського потенціалу, які діють в рамках малих інноваційних структур, сектору університетської і академічної науки. Так, за словами Прохорової М.Р. закордонні компанії активно застосовують кооперацію з іншими суб'єктами національного господарства як пріоритетне джерело диверсифікації сировинних, науково-технологічних, інформаційних ресурсних та ін. надходжень [10]. Це є основою для вибудовування та ефективної реалізації інноваційної стратегії у межах національних і регіональних інноваційних систем.

Загалом, аналіз стратегічної орієнтації корпорацій свідчить про те, що національні компанії переважно орієнтовані на досягнення короткострокових цілей, а іноземні – на модернізацію управлінської структури з метою економії на масштабах, на повномасштабне залучення наявних ресурсів до виробництва, оптимізацію фіскально-податкового клімату, стимулювання венчурних інвестицій, соціалізацію компанії, підтримку суміжного бізнесу як у власній країні, так і у приймаючих, на відрахування коштів на НДДКР з метою розвитку науково-технологічного потенціалу як пріоритетного компоненту ведення відкритої політики на ринку для досягнення довгострокового ефекту [10].

Результати аналізу засвідчують, що проголосивши орієнтацію на інноваційну модель розвитку з потужним корпоративним ядром, Україна не спроможні її виконувати, оскільки відсутні реальні стимули як для активізації інноваційної діяльності, так і для формування власне інноваційно активного корпоративного ядра такої моделі.

Показовими, на наш погляд, у даному контексті є також дані щодо функціонування технопарків, виконавцями проектів яких є переважно корпоративні структури бізнесу. Так, за офіційними даними урядових джерел в Україні нараховується 16 технопарків, з яких реально працює лише вісім. Для порівняння, у США функціонує біля 140 наукових технопарків, у Великобританії – 40. У цілому в Європі – більше 1500 науково-технологічних структур [14, с. 215], що поступово формують кластери, інші мережеві об'єднання для реалізації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку та забезпечення конкурентоспроможності.

Так динаміка інноваційної активності вітчизняного корпоративного сектору вкрай негативно відбивається і на загальнонаціональних результат розвитку, оскільки як доводить досвід провідних країн світу, саме корпорації здатні формувати потужну базу для концентрації наукових знань,

розробок та інноваційних продуктів і забезпечувати становлення національних інноваційних систем (кластерного, мережевого типу) з поступовим нарощенням позицій на світовому ринку при чітко вибудованій інноваційно-інвестиційній політиці компаній та держави. Це підтверджує інформація про міжнародні рейтинги.

За даними агентства «Bloomberg» про рівень інноваційності Україна посіла 42 місце з 50 країн, поряд з Грецією (41) та Болгарією (43) [15]. Після них залишились Македонія, Білорусь, Південна Африка. Аналогічно, за даними журналу «The Economist» потенціал розвитку у середньо- та довгостроковій перспективі для України було оцінено як вкрай низький поряд з Кенією і Нігерією [16]. Серед 100 найбільш інноваційних компаній світу за даними «Forbes» немає жодної української. За загальним інноваційним індексом (глобальний індекс конкурентоспроможності) Україна посіла місце серед тих, що наздоганяють, а за субіндексом «інноваційна система» опинилась у групі країн «пасивної адаптації». Субіндекс «інновації» також підтверджує офіційні статистичні дані та аналітичні матеріали вітчизняних дослідників щодо погіршення показників інноваційної спроможності вітчизняних компаній, відсутності координації і тісних взаємозв'язків між університетами та промисловими підприємствами у контексті НДДКР та комерціалізації інновацій.

Все вище вказане свідчить про існування проблем активізації інноваційної діяльності корпоративного бізнесу і інших суб'єктів національного господарства як на мікро-, так і на макрорівні. При цьому, на наш погляд, більшість з них пов'язані безпосередньо з політикою держави як провідної інституції, яка наділена владними повноваженнями здійснювати економічну, соціальну та політичну владу: координацію ресурсів, а також встановлення і контроль правил гри для усіх суб'єктів, що здійснюють діяльність на території національного господарства.

Історія незалежної України свідчить про відсутність дійсної стратегічної орієнтації влади на досягнення поставлених цілей щодо активізації інноваційної діяльності шляхом не лише формування потужного корпоративного сектору, а й формування відповідного інституційного середовища щодо інтеграції усіх складових інноваційного процесу у єдиному ланцюгу. Яскраво виражають дану тезу не лише спостереження науковців і вітчизняна аналітика (рис. 2) [17], а й дані вище вказаних міжнародних рейтингів, визначаючи низький рівень інституційного забезпечення економічних реформ (в т.ч. інноваційних) та реальні орієнтири бюрократичного владного апарату України [18].

Рис. 2. Основні види зловживань (шахрайств) в Україні, %

Джерело: [17]

У той час, як загальна статистика подібної динаміки показників свідчить, що у країнах ЄС та інших країнах світу показники не сформованості інституційного забезпечення і зростання кількості зловживань є набагато нижчими, ніж в Україні [17; 18].

Таким чином, мова йде про те, що основну проблему щодо активізації інноваційної діяльності корпоративного бізнесу становлять не стільки проблеми щодо відсутності кваліфікованих кадрів, низького рівня освіти чи навіть податкових стимулів, а власне не сформованість інституційного забезпечення базового реформування економічних відносин, у тому числі і тих, які формують основу для інноваційної активності бізнесу.

Дійсно, можна погодитись, що концентрація (корпоративна інтеграція) може давати потужний соціально-економічний ефект при її відповідному інституційному оформленні та наявності важелів протидії, забезпечуючи баланс інтересів суб'єктів економіки, стимулюючи їх до здійснення ефективної (індивідуальної і суспільної) діяльності. Проте за їх відсутності, егоїстична поведінка суб'єктів господарювання може зводити даний ефект до вузького короткострокового лише для відповідного суб'єкта: формується тенденція «одноосібно змінювати розподіл прав та обов'язків на користь однієї сторони на ринку» [20, с. 18], утворення олігархічних кланів, які концентрують у своїх руках «основні джерела та ресурси влади у економіці: насильство, власність, монопольне становище на ринку, контроль над державною владою» [20, с. 18]. Як наслідок, має місце дисбаланс основних пропорцій соціально-економічного розвитку, втрата іншими регулюючими суб'єктами реальних важелів впливу на

економічні явища і процеси, зниження господарського інтересу, зловживання джерелами отримання доходу, недобросовісна поведінка на ринку, олігархізація та тінізація економіки, втрата конкурентних позицій на світових ринках, відтік інвестицій з економіки, зниження рівня інноваційної активності [21; 22]. Мова йде про формування такого стилю поведінки корпоративних суб'єктів, при якому «витрати ефективної діяльності є заниженими», а натомість «надмірна мотивація» до нечесного збагачення зростає, спостерігається «ефект інвестиційної короткозорості» та прагнення нечесно «захопити» економічну ренту [20, с. 20-21].

Так само і практика перерозподілу власності характеризується переважно негативними і часто нав'язаними схемами агресивного або узгодженого скуповування значних пакетів акцій на ринку цінних паперів, лобюванням власних інтересів при перерозподілі власності, часто примусове «втягування» «вигідних суб'єктів» до корпоративних об'єднань тощо. Тому виникає ситуація, за якої корпоративний сектор і влада нехтують своїми можливостями щодо стимулювання стабільного довгострокового економічного зростання, сконцентрувавши спільні зусилля на встановлення «чесних і адекватних» для всіх суб'єктів господарювання правил гри, які, можливо, і важко виконувати на початкових етапах, проте результат може бути стабільним, тривалим. Натомість формується «розірване» інституційне середовище, яке дає можливість частині суб'єктів провадити «ефективну» діяльність, а іншій – виживати у тіні першої і далеко не для реалізації інноваційної моделі розвитку, а для власного короткострокового збагачення.

Варто наголосити і на непродуманості адміністративної та політичної реформ, які збільшують господарські ризики та зменшують інноваційно-інвестиційну активність як власне бізнесу, так і інших суб'єктів. У 2012 році інвестори оцінили бізнес-клімат країни і умови ведення бізнесу на 2,14 балів (з п'яти можливих), що є найнижчим показником за всю історію дослідження [23].

На фоні відсутності реального інституційного забезпечення інноваційних реформ із залученням корпоративного ядра як потужного джерела фінансування, забезпечення повного інноваційного циклу і джерела інноваційних ідей існує й ряд інших проблем, які прослідковуються як за рахунок аналізу статистичних даних, так і на основі вивчення профільних наукових висновків. До основних з них слід віднести:

- невідпрацьованість теоретичної основи функціонування інноваційної системи та забезпечуючої її інфраструктури з корпоративним ядром («полюси зростання»), навколо яких повинні концентруватись периферійні зони. При цьому полюси зростання разом з периферією можуть формувати інноваційні осередки і забезпечувати еволюційне вирівнювання показників території, зростання робочих місць, вихід наукової складової за межі суто університетів чи корпорацій, більш раціональне використання ресурсів, в т.ч. і покриття обмеженого державного фінансування;

- відсутність у нормативному полі та практиці господарювання розуміння формування взаємозв'язків між структурними елементами інноваційної системи, врахування особливостей та пріоритетності їх вибудовування. Вітчизняне законодавство, копіюючи іноземний досвід, вказує на можливість побудови різних інноваційних осередків, але не визначає суттєвої різниці між ними, не показує кінцевого результату їх діяльності, вибудовування взаємозв'язків між їх учасниками. Показовим з цього приводу є приклад з ВЕЗ і ПФГ;

- в Україні практично відсутня система комплексного статистичного спостереження за інноваційною діяльністю, а аналіз лише деяких її аспектів не дає повної картини і можливостей коригування стратегій та програм інноваційного розвитку, ідентифікації дійсних проблем, з якими стикаються вітчизняні компанії у здійсненні інноваційної діяльності;

- свого подальшого удосконалення потребує і загалом стратегія інноваційного розвитку країни, оскільки вона розробляється з урахуванням статистичних даних, аналітичних доповідей науковців та підприємців, міжнародного досвіду, проте не містить конкретних рекомендацій та пропозицій щодо можливості їх застосування з урахуванням наявного інноваційно-інвестиційного потенціалу національного господарства, його регіонів та наукових осередків. Більше того, у ній немає реального зв'язку з нормативно визначеними пріоритетами інноваційного розвитку, а також взаємозв'язків між системними елементами інноваційної структури, в т.ч. і з визначенням ролі корпорацій у її реалізації;

- не відпрацьованою залишається модель взаємодії між органами влади та суб'єктами інноваційної діяльності. А застосування тієї чи іншої моделі (європейської, американської, японської тощо) вимагає продуманої логіки, оскільки вибір чи формування конкретної моделі, тобто певного шляху розвитку, вимагає від влади аналізу наявних ресурсних можливостей, технологічних та виробничих зв'язків, геополітичного та екологічного стану, культурної, демографічної ситуації тощо;

- свого логічного завершення також потребує питання фінансово-інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності, зокрема, реальна бюджетна підтримка на всіх рівнях, формування спеціальних обов'язкових фондів для підтримки інноваційно активних суб'єктів господарювання, податкове стимулювання інноваційної діяльності, а також більш детальне пояснення процедури залучення недержавних фінансових ресурсів ринкових суб'єктів та міжнародної спільноти, оскільки найчастіше програми інноваційного розвитку не пояснюють ні процедури бюджетного фінансування, ні залучення недержавних інвестицій. Це підтверджують факти опитування вітчизняних підприємств.

В цілому, на нашу думку, проблемне поле стимулювання інноваційної активності вітчизняного корпоративного сектору набагато ширше, проте означене коло питань вимагає швидкого еволюційного і поетапного розв'язання.

Висновки з даного дослідження. У результаті проведеного дослідження встановлено, що інноваційна активність вітчизняного корпоративного сектору є незначною; орієнтованою переважно на досягнення короткострокових цілей розвитку з переважанням інновацій третього-четвертого технологічного укладів; характеризується незначними темпами налагодження інтеграційних зв'язків з іншими суб'єктами національного господарства; локалізованою у межах незначної кількості потужних національних компаній; відсутністю реальних стратегій і програм інноваційного розвитку; зловживаннями щодо залучення ресурсів для здійснення інноваційної діяльності. При цьому показники вітчизняних компаній є набагато вищими, ніж у інших суб'єктів національного господарства. Це пов'язано з низкою проблем, які можна розподілити на дві групи: інноваційні та інтеграційні, але з чітким прослідковуванням нерозвиненої інституційної складової у кожній з груп. Саме вона виступає основною перешкодою та є стимулятором активізації інноваційних процесів.

Інституційна обмеженість інноваційної групи полягає у: відсутності національної стратегії та програм інноваційного розвитку з визначенням складових інноваційної системи, участі у її розвитку корпоративного ядра, його вигоди від участі у їх реалізації, особливостей взаємодії корпорацій з іншими суб'єктами інноваційної діяльності і органами влади, складними процедурами отримання пільг на здійснення такої діяльності, недобросовісним розподілом ресурсів на ринку інновацій, недієвими процедурами інноваційного проектування та аудиту тощо.

Інституційна обмеженість інтеграційної групи пов'язана з реформуванням законодавства у сфері прав власності, контрактів, захисту та посилення прав інвесторів, конкуренції, формування ринкових принципів функціонування корпорацій структур за принципом європейського законодавства про компанії, норм діяльності компаній на національних і світовому ринках обов'язкового і рекомендаційного характеру, моніторингу основних показників діяльності корпоративного сектору у розрізі економічної структури і реструктуризації акціонерного капіталу, вибудовування механізмів юридичного і фактичного контролю та взаємодії у сфері корпоративних відносин державою, суспільством, ринком з урахуванням необхідності забезпечення довгострокового розвитку спільними зусиллями.

На їх стику можна виділити і загальні проблеми політичного та соціально-економічного характеру, які спричиняють затримку здійснення інноваційної модернізації національного господарства та його складових. У сукупності вони збільшують ризики здійснення інвестицій у інновації та стримують інтеграційні процеси у напрямку не лише формування національних інноваційних осередків з корпоративним ядром, а й обмежують їх участь у загально цивілізаційних інноваційних процесах, викидаючи вітчизняні компанії на периферію інноваційних процесів.

Саме тому як подальші дослідження, так і практика здійснення інноваційної діяльності корпоративного сектору має бути орієнтована на визначення методів подолання означених інституційних деформацій, зокрема на основі врахування концепцій інноваційної конкуренції, досвіду реалізації інноваційних стратегій і програм, їх організаційного та нормативного забезпечення, удосконалення корпоративного законодавства, ратифікації міжнародних актів щодо інновації, інвестицій та корпоративного розвитку, формулювання стимулів для активізації інтеграції вітчизняних компаній з іншими суб'єктами національного господарства (насамперед з сектором науки) на довгостроковій основі у контексті здійснення комплексних модернізаційних економічних реформ.

Література

1. Україна у цифрах-2011: статистичний збірник Державної служби статистики України [Електронний ресурс]: дані щодо кількості підприємств та їх об'єднань залежно від організаційно-правової форми / за ред. Осауленка О.Г. – К.: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України», 2012. – 251 с. – Режим доступу до збірника: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Дані щодо кількості корпоративних прав держави за 2000-2012 роки: корпоративне управління [Електронний ресурс]: Фонд державного майна України. – Режим доступу до даних: <http://www.spfu.gov.ua/>
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – К. : ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України», 2012. – 305 с. – Режим доступу до збірника: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Дані щодо наукової та інноваційної діяльності організацій, установ і підприємств за 2000-2012 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу до даних: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Захарін С.В. Інноваційна активність промислових підприємств / С.В. Захарін [Електронний ресурс] // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 3. – С. 80–98. – Режим доступу до статті: www.ief.org.ua/Arjiv_EP/Zajarin306.pdf

6. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: національна доповідь [Електронний ресурс] : дані Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва за роками. – Режим доступу до доповіді: www.dkrp.gov.ua/files/c19f3.doc
7. Структурні перетворення в Україні: передумови модернізації економіки / А.П. Павлюк, Д.С. Покришка, Я.В. Белінська [та ін.]; за ред. Я.А. Жаліла. – К. : НІСД, 2012. – 104 с.
8. Іващенко О.В. Моніторинг науково-технічної й інноваційної діяльності в Україні [Електронний ресурс] / О.В. Іващенко // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 4 (16). – С. 146-154. – Режим доступу до статті: www.nbu.gov.ua/portal/natural/VZnu/eco/2012_4/146-154.pdf
9. Федулова Л.І. Концептуальна модель інноваційної стратегії України [Електронний ресурс] / Л.І. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 1. – С. 87 – 100. – Режим доступу до статті: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/EP/2012_1/7_Fed.pdf
10. Прохорова М.Е. Порівняльний аналіз транснаціоналізації українських та зарубіжних ТНК / М.Е. Прохорова, В.В. Кузьмяк // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм. – 2011. – Том 2. – № 4. – С. 34-48.
11. Єрелюсова М. Є. Розвиток корпоративного сектору наукових досліджень і розробок як передумова інноваційного розвитку / М.Є. Єрелюсова // Управління розвитком. – 2012. – № 3. – С. 143-145.
12. Просович О.П. Проблеми становлення інноваційної моделі розвитку економіки України / О.П. Просович, Ю.Г. Бондаренко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – 2012. – № 725. – С. 187-192.
13. Якубовський М. Науково-інноваційне забезпечення модернізації української промисловості / М. Якубовський // Економіка України: наук.-прак. журнал. – 2009. – № 10. – С. 4-14.
14. Пожуєва Т.О. Організаційно-фінансове забезпечення розвитку інноваційного процесу на вітчизняних підприємствах / Т.О. Пожуєва // Економічний вісник Донбасу. – 2012. – № 1 (27). – С. 213-217.
15. Україна у рейтингу інноваційних країн на 42 сходинці : За даними офіційної сторінки журналу «Консалтинг в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: <http://consulting-ua.com/ukrajina-u-rejtynhu-innovatsijnyh-krajin-na-42-shodyntsi/>
16. Дані щодо показників конкурентоспроможності та перспектив розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: <http://www.economist.com/economics>
17. Україна: Всесвітній огляд економічних злочинів [Електронний ресурс]: підготовлено в рамках діяльності Міжнародної мережі фірм PwC. – Режим доступу до джерела: <http://www.pwc.com/ua>
18. Рейтинг конкурентоспроможності компаній світу: за даними Всесвітнього економічного форуму [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: <http://www.weforum.org/reports>
19. Исследование INSEAD: Глобальный индекс инноваций 2012 года. [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий. URL. – Режим доступа к источнику: <http://gtmarket.ru/news/2012/07/06/4531>
20. Дементьев В.В. Мотивация собственника и структуры экономической власти [Электронный ресурс] / В.В. Дементьев // Научные труды ДонНТУ. – Серия: экономическая. – 2007. – Вып. 31-1. – С. 15 – 24. – Режим доступа к источнику: http://unilib.donntu.edu.ua/fem/vip31-1/31-1_02.pdf
21. Сорокин Д.А. Стратегический эффект концентрации капитала [Электронный ресурс] / Д.А. Сорокин // Вестник Челябинского государственного университета. – 2012. – № 9. – С. 29-35. – Режим доступа к источнику: www.lib.csu.ru/vch/263/006.pdf
22. Гальчинський А. Олігархізація [Електронний ресурс] / А. Гальчинський // День. – 2000 рік. – № 225. – С. 4. – Режим доступу до джерела: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/podrobici/oligarhizaciya>
23. Сімонова М.В. Оцінка інвестиційної привабливості України на основі аналізу методик, розроблених провідними міжнародними організаціями [Електронний ресурс] / М.В. Сімонова // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 1. – С. 283-287. – Режим доступу до джерела: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2012_1_2/65.pdf